

JEZIKOSLOVLJE Knjiga "Naša stara vjera"

Vrhunac Katičićeva životnog djela

PIŠE
**ŽELJKO
IVANJEK**

Knjiga "Naša stara vjera - Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine" Radoslava Katičića (Ibis grafika - Matica hrvatska, Zagreb 2017) završna je, peta knjiga možda najvažnijeg petoknjižja u hrvatskoj, novijoj književnosti, da ne velim u jezikoslovlju i analizi religije.

Prije ove Katičić je pod zajedničkim podnaslovom, što je, zapravo, nadnaslov, objavio još četiri knjige: Božanski boj (2008), Zeleni lug (2010), Gazdarica na vratima (2011) i Vilinska vrata (2014). Idući tragovima pretkršćanske starine zaustavljao se u suvremenosti i tek je petom knjigom zaključio posao. Ona je doista sinteza, kao što izdavači napominju, i donosi pregled temeljnih pojmova stare slavenske vjere u obliku primjerenom širokom čitateljstvu. "Naša stara vjera" jest, doista, završni kamenčić kojim je bečki profesor slavistike, a prije toga zagrebački sveučilišni profesor i osnivač indologije na Filozofskom fakultetu, stvorio opus magnum u svome jezikoslovnom i znanstvenom djelu.

U Predgovoru Katičić napominje da ove pete knjige "ne bi još bilo", ili je uopće ne bi bilo, zato što ga je "prošle zime shrvala bolest i kostolom", da mu nije priskočio u pomoć sin Natko. Njegova je pomoć bila takva da ga "valja smatrati gotovo suautorom". U svakom slučaju, treba mu zahvaliti na završetku ovoga petoknjižja, kao vrhunca dugogodišnjeg rada Radoslava Katičića. I treba ponoviti da je jednostavnost i pristupačnost "Naše stare vjere" ono sigurno pokriće temeljite znanstvenosti što može privući svakog zainteresiranog čitatelja, od gimnazijalca do studenta i ocvalog intelektualca.

Početakom 70-ih, na Katičićevim

indološkim predavanjima, malo je studenata moglo slijediti njegove jezikoslovne analize sanskrt, hindija, palija i drugih jezika. Katičićevu komparativnu lingvistiku. Kao čak opće gimnazije, nastojao sam pratiti dijaloge koje je profesor vodio s Mislavom Ježićem, svojim budućim nasljednikom na ovoj katedri, i s drugim obrazovanim studentima, većinom iz klasičnih gimnazija. Najveće olakšanje bilo je, za mene kada su se pojedine sanskrtke, slavenske i hrvatske riječi podudarale; primjerice "oganj" i "dućan", ukazujući na zajedničko indoeuropsko podrijetlo.

Zato i jest užitak uvidjeti i iščitavati da je Katičić i ovu knjigu sagradio na ogromnoj zalih spoznaja koje "naše" pokazuju u punom jezičnom bratinstvu, u punoj jezičnoj širini, koja se prenosi s kronologije na značenje, potvrđujući da jezik živi vlastitim životom. Bilo bi teško raspoznavati stare, np. staroslavenske ili indoeuropske oblike suvremenog leksika da pisac nije, uz pomoć sina, donio potrebna pomagala i dodao uz tekst, na marginama, akcente gotovo svakog odjeljka.

Odmah na početku "Naše stare vjere" otac i sin Katičić donose analizu dviju, za kršćansku vjeru presudnih imenica (bog i svet), pokazujući da su njihovi korijeni otprije jednobojstva, pa zatim trojstva, postojali u poganskim nacrtima slavenskog življa, prije pokrštavanja, kao i kod drugih naroda. I prije svetih Ćirila i Metoda.

"Praslavensko 'bog' zadržalo

Knjiga Radoslava Katičića završna je, peta knjiga možda najvažnijeg petoknjižja u novijoj hrvatskoj književnosti

**RADOSLAV
KATIČIĆ**
Naša stara vjera -
Tragovima svetih
pjesama naše
prekršćanske
starine

Matica hrvatska,
Zagreb 2017.

je dakle svoje temeljno indoeuropsko značenje, aktivno 'djelitelj', 'darovatelj', 'gospodin' i pasivno 'ono što je dodijeljeno', 'udio', 'usud', napominje Katičić. Etimološko značenje ove imenice razabrao je u usmenoj tekstovnoj predaji kojoj je ishodište "u pretkršćanskoj starini". To je značenje razotkrio, naime, u pjesmi koju pjevaju o Jurjevu danu u moslavačkoj Trnovitici: "U dvoru vam zlatan stog,/ pod njim sjedi

gospod Bog,/ z vreća sreću dijeli,/ svakom nešto daje". Na jednako temeljit i precizan način Katičić predočava: "Riječ 'svet' i njezine oblike u drugim jezicima". Praslavensko "svet", napominje, poslije pokrštenja naroda slavenskog jezika poslužilo je u vjerskom rječniku kao prijevod grčkog "hagios" i latinskoga "sanctus", oboje "svet". "U temeljnom liturgijskom tekstu prinošenja euharistijske žrtve, misnoga slavja, kako kažemo mi Latini, obje riječi koje su se ovdje razmatrale usko su povezane: 'Svet, svet, svet Gospodin Bog Sabaot'. Te riječi pune su dubokog smisla. Po kršćanskom shvaćanju samo Bog je svet i svaka je svetost od Boga", zaključio je Radoslav Katičić kratak a znakovit dio knjige.

Dakako, sličnih jezikoslovnih primjera u ovoj knjizi ima mnogo, no ovdje su podcrtana dva koji upadaju svakome u oko. Takva je cijela ova knjiga, kao i petoknjižje, kome pripada. Bez potezanja konopa, "Naša stara vjera" pronalazi poveznice pretkršćanske kao i slavenske povijesti, kao i one sukladne, poslije pokrštavanja. Bez temeljitog poznavanja indoeuropeistike teško bi bilo razumjeti historiju Slavena, pa i Hrvata među njima. Njihovo zajedništvo Hrvata s drugim slavenskim narodima samo je jedna od epoha kojom se Katičić bavio, ostavljajući mladima da - nastave posao. ▮